

PRESUDA SUDA

21. lipnja 1988. (*)

„Nediskriminacija – Pristup sveučilišnom obrazovanju – Pomoć za obrazovanje”

U predmetu 197/86,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je uputio Court of Session, Scotland (Vrhovni građanski sud, Škotska, Ujedinjena Kraljevina), u postupku koji se vodi pred tim sudom između

Stevena Malcolma Browna

i

The Secretary of State for Scotland,

o tumačenju članaka 7. i 128. Ugovora o EEZ-u i članaka 7. i 12. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1612/68 od 15. listopada 1968. o slobodi kretanja radnika unutar Zajednice (SL L 257, str. 2.),

SUD,

u sastavu: Lord Mackenzie Stuart, predsjednik, J. C. Moitinho de Almeida i G. C. Rodríguez Iglesias (predsjednici vijeća), T. Koopmans, U. Everling, K. Bahlmann, Y. Galmot, C. Kakouris, R. Joliet, T. F. O'Higgins i F. Schockweiler, suci,

nezavisni odvjetnik: Sir Gordon Slynn,

tajnik: B. Pastor, administratorica,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za S. M. Browna, R. Mackay, *QC*, i M. G. Clarke,
- za Saveznu Republiku Njemačku, M. Zuleeg, u svojstvu agenta,
- za Kraljevinu Dansku, L. Mikaelsen, u svojstvu agenta,
- za Ujedinjenu Kraljevinu, H. R. L. Purse i D. Donaldson, *QC*, u svojstvu agenata,
- za Komisiju, J. Currall, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu i nakon usmenog postupka održanog 21. svibnja 1987.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 17. rujna 1987.,
donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 27. lipnja 1986., koje je Sud zaprimio 31. srpnja 1986., Court of Session, Scotland (Vrhovni građanski sud, Škotska), uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u pet prethodnih pitanja koja se osobito odnose na tumačenje članka 7. Ugovora o EEZ-u te članaka 7. i 12. Uredbe Vijeća br. 1612/68 od 15. listopada 1968. o slobodi kretanja radnika unutar Zajednice (SL L 257, str. 2.).
- 2 Ta su pitanja postavljena u okviru spora koji je S. M. Brown, tužitelj u glavnom postupku (u daljnjem tekstu: tužitelj) pokrenuo jer mu je Scottish Education Department (SED), upravni odjel pod nadležnošću Secretary of State for Scotland, tuženik u glavnom postupku, odbio dodijeliti naknadu za studente.
- 3 Iz spisa proizlazi da tužitelj ima dvojno francusko i britansko državljanstvo. Do polaganja mature živio je u Francuskoj, nakon čega je početkom 1984. otišao u Ujedinjenu Kraljevinu. Od 9. siječnja do 14. rujna 1984. radio je u trgovačkom društvu u Edinburghu. Njegovo je zaposlenje opisano u zahtjevu za prethodnu odluku kao „predsveučilišno strukovno osposobljavanje”. U listopadu 1984. započeo je studij na Sveučilištu Cambridge i stekao diplomu iz elektrotehnike.
- 4 SED je na temelju više razloga koji proizlaze iz nacionalnog prava tužitelju odbio dodijeliti naknadu za studente koja se sastoji od, s jedne strane, pomoći za uzdržavanje, čiji iznos ovisi o prihodima roditelja studenta i, s druge strane, plaćanja školarina koje SED isplaćuje izravno sveučilištu, neovisno o prihodima studenta ili njegovih roditelja.
- 5 Tužitelj prihvaća da u skladu s nacionalnim odredbama nema nikakvo pravo. Međutim, podnio je tužbu protiv odluke SED-a o odbijanju uz obrazloženje da u skladu s pravom Zajednice ima pravo na dodjelu naknade na temelju jedne od sljedećih četiriju odredaba: članka 7. Ugovora o EEZ-u, kako ga Sud tumači u svojoj presudi od 13. veljače 1985. (Gravier, 293/83, Zb., str. 593.), te članka 7. stavka 3., članka 7. stavka 2. i članka 12. Uredbe br. 1612/68.
- 6 Obje su stranke pozvale nacionalni sud da Sudu podnese zahtjev za prethodnu odluku o određenom broju pitanja te je nacionalni sud Sudu uputio sljedeća pitanja:
  - „1. Sastoji li se redovan studij inženjerstva na sveučilištu koji dovodi do stjecanja diplome na temelju koje njezin nositelj može zadovoljiti obrazovne kvalifikacije za pridruženo članstvo u strukovnom udruženju inženjera elektrotehnike koje mu sa svoje strane može, nakon dodatnog praktičnog iskustva, omogućiti da se registrira kao profesionalni inženjer i upotrebljava naslov ‚chartered engineer’, od sljedećeg:

(a) strukovnog osposobljavanja obuhvaćenog područjem primjene Ugovora o EEZ-u u smislu njegova članka 7., kako ga tumači Sud u predmetima 152/82, Forcheri/Kraljevina Belgija (Zb. 1983, str. 2323.), i 293/83, Gravier/Ville de Liège (Zb. 1985, str. 593.);

i/ili

(b) osposobljavanja u strukovnoj školi iz članka 7. stavka 3. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1612/68?

2. Treba li pojam pristupa strukovnom osposobljavanju u smislu članka 7. Ugovora o EEZ-u, kako se tumači u predmetima 152/82, Forcheri/Kraljevina Belgija, i 293/83, Gravier/Ville de Liège, tumačiti u smislu da uključuje plaćanje koje izvršava država članica u skladu s odredbama svojeg nacionalnog prava ili u ime osobe koja pohađa takvo strukovno osposobljavanje za (a) njezine školarine i (b) njezino uzdržavanje?

3. Treba li osobu koja je državljanin i rezident jedne države članice i koja uđe u drugu državu članicu („država domaćin”) smatrati „radnikom” u smislu članka 7. Uredbe br. 1612/68:

(a) ako dotična osoba obavlja plaćenu djelatnost na puno radno vrijeme koja je obuhvaćena sustavom socijalne sigurnosti kao inženjer elektrotehnike pripravnik u razdoblju od osam mjeseci prije upisa na sveučilište;

(b) ako je prije ulaska na državno područje države domaćina predmetna osoba već dogovorila da će nakon razdoblja od osam mjeseci upisati redovan studij inženjerstva na sveučilištu u državi domaćinu;

(c) ako poslodavac dotičnu osobu ne bi zaposlio u svojstvu u kojem ju je zaposlio da joj prije toga nije odobren upis na sveučilište;

i

(d) ako je dotična osoba prihvatila to zaposlenje kako bi stekla iskustvo rada u elektrotehničkoj industriji?

4. Ako radnik prestane obavljati djelatnost kako bi upisao, i ako upiše, studij elektrotehnike s namjerom da postane i radi kao inženjer, ima li u skladu s člankom 7. stavkom 2. Uredbe br. 1612/68 pravo na naknadu koju na temelju nacionalnog prava primaju studenti za školarine i/ili uzdržavanje?

5. Ako dijete državljanina jedne države članice boravi na državnom području druge države članice („država domaćin”), može li se pozvati na članak 12. Uredbe br. 1612/68 ako je njegov roditelj, koji više ne radi niti boravi u državi domaćinu, posljednji put boravio ili bio zaposlen u državi domaćinu prije rođenja djeteta i ako dijete u državi domaćinu ne boravi na temelju činjenice da je njegov roditelj zaposlen u državi domaćinu?”

- 7 Za potpuniji prikaz pravnog okvira i činjeničnog stanja glavnog postupka te očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se navode samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje presude Suda.

Prvo pitanje

- 8 Prvim dijelom prvog pitanja nacionalni sud želi utvrditi je li sveučilišni studij kao što je onaj opisan u zahtjevu za prethodnu odluku strukovno osposobljavanje u smislu Ugovora o EEZ-u.
- 9 Na početku valja istaknuti da je u skladu s člankom 177. Ugovora o EEZ-u na Sudu da nacionalnom sudu osigura kriterije za tumačenje potrebne za kvalifikaciju dotičnog studija.
- 10 Nadalje valja podsjetiti, kao što je Sud presudio u gore navedenoj presudi od 13. veljače 1985., da studiji koji pripremaju za kvalifikaciju za određenu profesiju, zanat ili zaposlenje ili koji osiguravaju potrebno osposobljavanje i vještine za takvu profesiju, zanat ili zaposlenje, jesu strukovno osposobljavanje. Isto tako valja pojasniti, kao što je Sud presudio u presudi od 2. veljače 1988. (24/86, Blaizot, Zb., str. 379.), da sveučilišni studiji općenito ispunjavaju te uvjete, osim određenih studijskih programa koji su zbog svoje posebne prirode namijenjeni osobama koje žele unaprijediti svoje opće znanje, a ne pripremiti se za zanimanje.
- 11 Drugim dijelom prvog pitanja nacionalni sud želi utvrditi mogu li se sveučilišta koja pružaju strukovno osposobljavanje smatrati strukovnim školama u smislu članka 7. stavka 3. Uredbe br. 1612/68.
- 12 U tom pogledu valja istaknuti da se obrazovna ustanova ne može na temelju činjenice da pruža određeno strukovno osposobljavanje smatrati strukovnom školom u smislu te odredbe. Pojam strukovne škole ima uže značenje i odnosi se isključivo na ustanove koje pružaju obrazovanje koje je uključeno u profesionalnu djelatnost ili je s njome usko povezano, osobito tijekom naukovanja. Kad je riječ o sveučilištima, to nije slučaj.
- 13 Stoga na prvo pitanje valja odgovoriti da sveučilišni studiji koji pripremaju za kvalifikaciju za određenu profesiju, zanat ili zaposlenje ili koji osiguravaju potrebno osposobljavanje i vještine za takvu profesiju, zanat ili zaposlenje, jesu strukovno osposobljavanje, no ta se sveučilišta ne smatraju „strukovnim školama” u smislu članka 7. stavka 3. Uredbe br. 1612/68.

Drugo pitanje

- 14 Svojim drugim pitanjem nacionalni sud želi utvrditi je li područjem primjene Ugovora o EEZ-u u smislu njegovog članka 7. obuhvaćeno plaćanje koje država članica izvršava studentima ili u njihovo ime za školarine koje naplaćuje sveučilište i za pomoć za uzdržavanje studenata.
- 15 Na početku valja podsjetiti da je u gore navedenoj presudi od 13. veljače 1985. Sud presudio, s jedne strane, da se nejednako postupanje na temelju državljanstva mora smatrati diskriminacijom koja je zabranjena člankom 7. Ugovora o EEZ-u ako je

obuhvaćeno područjem primjene Ugovora i, s druge strane, da su uvjeti pristupa strukovnom osposobljavanju obuhvaćeni područjem primjene tog Ugovora. U gore navedenoj presudi od 2. veljače 1988. Sud je utvrdio da sveučilišni studiji općenito ispunjavaju uvjete potrebne kako bi ih se smatralo dijelom strukovnog osposobljavanja u smislu Ugovora o EEZ-u.

- 16 S druge strane, Sud nije imao priliku u gore navedenim presudama iznijeti stajalište o tome ima li državljanin druge države članice kada upisuje takav studij pravo na pomoć koju država članica daje vlastitim državljanima.
- 17 Iz gore navedene presude od 13. veljače 1985. proizlazi da je takva pomoć samo u mjeri u kojoj je namijenjena pokrivanju upisnina ili drugih naknada, osobito školarina, koje se naplaćuju za pristup obrazovanju obuhvaćena, u pogledu uvjeta pristupa strukovnom osposobljavanju, područjem primjene Ugovora o EEZ-u i da se stoga primjenjuje načelo nediskriminacije na temelju državljanstva utvrđeno člankom 7. Ugovora o EEZ-u.
- 18 Uz navedeno ograničenje valja utvrditi da s obzirom na trenutačno stanje razvoja prava Zajednice, pomoć koja se daje studentima za uzdržavanje i obrazovanje u načelu nije obuhvaćena područjem primjene Ugovora o EEZ-u u smislu njegova članka 7. Ona je, s jedne strane, pitanje obrazovne politike, koja kao takva nije u nadležnosti institucija Zajednice (vidjeti gore navedenu presudu od 13. veljače 1985.) i, s druge strane, pitanje socijalne politike, koja je u nadležnosti država članica u mjeri u kojoj nije obuhvaćena posebnim odredbama Ugovora o EEZ-u (vidjeti presudu od 9. srpnja 1987., Njemačka i dr./Komisija, 281, 283 do 285 i 287/85 – migracijska politika – Zb., str. 3203.).
- 19 Stoga na drugo pitanje valja odgovoriti da je područjem primjene Ugovora o EEZ-u u smislu njegova članka 7. obuhvaćeno plaćanje koje država članica izvršava studentima ili u njihovo ime za školarine koje naplaćuje sveučilište, ali ne i plaćanje pomoći za uzdržavanje studenata.

Treće pitanje

- 20 Trećim pitanjem nacionalni sud u biti želi utvrditi treba li radnikom u smislu članka 7. stavka 2. Uredbe br. 1612/68 smatrati državljanina druge države članice koji stupi u radni odnos u državi domaćinu na razdoblje od osam mjeseci kako bi nakon toga u toj zemlji upisao sveučilišni studij u istom području djelatnosti i kojeg njegov poslodavac ne bi zaposlio da mu već nije bio odobren upis na sveučilište.
- 21 U tom pogledu na početku valja istaknuti da je radnik u smislu članka 48. Ugovora o EEZ-u i Uredbe br. 1612/68 pojam Zajednice. Kao što je Sud već presudio, radnikom se smatra svaka osoba koja obavlja stvarne i učinkovite djelatnosti, uz isključenje djelatnosti tako malog razmjera da ih se može smatrati isključivo marginalnima i dopunskima (presude od 23. ožujka 1982., Levin, 53/81, Zb., str. 1035., i od 3. lipnja 1986., Kempf, 139/85, Zb., str. 1741.). Bitna je karakteristika radnog odnosa da osoba tijekom određenog razdoblja za drugu osobu i pod njezinim vodstvom obavlja poslove za koje dobiva naknadu (presuda od 3. srpnja 1986., Lawrie-Blum, 66/85, Zb., str. 2121.).

- 22 Valja utvrditi da se pravom Zajednice ne propisuju dodatni uvjeti kako bi se osobu smatralo radnikom i države članice ne mogu jednostrano uvjetovati dodjelu socijalnih povlastica predviđenih člankom 7. stavkom 2. Uredbe br. 1612/68 određenim trajanjem profesionalne djelatnosti (vidjeti presudu od 6. lipnja 1985., Frascogna, 157/84, Zb., str. 1739.).
- 23 Stoga na treće pitanje valja odgovoriti da radnikom u smislu članka 7. stavka 2. Uredbe br. 1612/68 treba smatrati državljanina druge države članice koji stupi u radni odnos u državi domaćinu na razdoblje od osam mjeseci kako bi nakon toga tamo upisao sveučilišni studij u istom području djelatnosti i kojeg njegov poslodavac ne bi zaposlio da mu već nije bio odobren upis na sveučilište.

Četvrto pitanje

- 24 Prvi dio četvrtog pitanja, koji se odnosi na školarine, postao je bespredmetan s obzirom na odgovor na drugo pitanje. Drugim dijelom četvrtog pitanja želi se utvrditi ima li radnik u posebnim okolnostima koje je utvrdio nacionalni sud pravo, u skladu s člankom 7. stavkom 2. Uredbe br. 1612/68, na pomoć koju studenti primaju za uzdržavanje kada upišu sveučilišni studij u državi domaćinu.
- 25 Valja podsjetiti, kao što je Sud presudio u današnjoj presudi (Lair, 39/86, Zb., str. 3161.), da je pomoć dodijeljena za uzdržavanje i obrazovanje u svrhu završetka sveučilišnog studija koji dovodi do stjecanja stručne kvalifikacije socijalna povlastica u smislu članka 7. stavka 2. Uredbe br. 1612/68.
- 26 Sud je u istoj presudi presudio da se mora smatrati da je državljanin druge države članice koji je, nakon što je u državi domaćinu obavljao profesionalnu djelatnost, upisao u toj državi sveučilišni studij koji dovodi do stjecanja stručne kvalifikacije zadržao status radnika i kao takav ima pravo pozvati se na članak 7. stavak 2. Uredbe br. 1612/68, pod uvjetom da postoji veza između prethodne profesionalne djelatnosti i dotičnog studija.
- 27 Ipak, valja istaknuti da se iz tog utvrđenja ne može izvesti zaključak da će državljanin države članice imati pravo na pomoć za obrazovanje u drugoj državi članici na temelju svojeg statusa radnika ako se utvrdi da je taj status stekao isključivo na temelju toga što mu je na sveučilištu odobren upis na predmetni studij. U tim okolnostima radni odnos, koji je jedina osnova za prava proizišla iz Uredbe br. 1612/68, samo je sporedan studiju koji se financira putem pomoći.
- 28 Stoga na četvrto pitanje valja odgovoriti da radnik koji je državljanin druge države članice i koji stupi u radni odnos na razdoblje od osam mjeseci kako bi nakon toga u državi domaćinu upisao sveučilišni studij u istom području djelatnosti i kojeg njegov poslodavac ne bi zaposlio da mu već nije bio odobren upis na sveučilište, nema u skladu s člankom 7. stavkom 2. Uredbe br. 1612/68 pravo primiti u svrhu studiranja pomoć koju studenti državljani države domaćina primaju za uzdržavanje.

Peto pitanje

- 29 Za odgovor na peto pitanje valja utvrditi da je tužitelj rođen nakon što su njegovi roditelji prestali raditi i boraviti u Ujedinjenoj Kraljevini. Stoga on u toj državi nikada nije imao status člana obitelji radnika.
- 30 U petoj uvodnoj izjavi Uredbe br. 1612/68 navedeno je da je cilj te uredbe uspostaviti slobodu kretanja radnika, među ostalim uklanjanjem prepreka mobilnosti radnika, osobito u pogledu prava radnika na spajanje s obitelji i uvjeta za integraciju njegove obitelji u zemlju domaćina. Iz navedenoga proizlazi da članak 12. te uredbe treba tumačiti u smislu da se njime dodjeljuju prava samo djetetu koje je živjelo sa svojim roditeljima ili s jednim od roditelja u državi članici u vrijeme dok je najmanje jedan od njegovih roditelja tamo boravio kao radnik. Stoga na temelju tog članka ne mogu nastati prava na koja se može pozvati dijete radnika rođeno nakon što je taj radnik prestao raditi i boraviti u državi domaćinu.
- 31 Na peto pitanje stoga valja odgovoriti da se dijete državljanina jedne države članice koje boravi na državnom području druge države članice ne može pozvati na članak 12. Uredbe br. 1612/68 ako je njegov roditelj, koji više ne boravi u državi domaćinu, posljednji put tamo boravio kao radnik prije rođenja djeteta.

Troškovi

- 32 Troškovi Ujedinjene Kraljevine, Savezne Republike Njemačke, Kraljevine Danske i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanjima koja mu je rješenjem od 27. lipnja 1986. uputio Court of Session, Scotland (Vrhovni građanski sud, Škotska) odlučuje:

- 1. Sveučilišni studiji koji pripremaju za kvalifikaciju za određenu profesiju, zanat ili zaposlenje ili koji osiguravaju potrebno osposobljavanje i vještine za takvu profesiju, zanat ili zaposlenje jesu strukovno osposobljavanje.**

Sveučilišta se ne smatraju „strukovnim školama” u smislu članka 7. stavka 3. Uredbe br. 1612/68 Vijeća od 15. listopada 1968. o slobodi kretanja radnika unutar Zajednice.

- 2. Područjem primjene Ugovora o EEZ-u u smislu njegova članka 7. obuhvaćeno je plaćanje koje država članica izvršava studentima ili u njihovo ime za školarine koje naplaćuje sveučilište, ali ne i plaćanje pomoći za uzdržavanje studenata.**
- 3. Radnikom u smislu članka 7. stavka 2. Uredbe br. 1612/68 treba smatrati državljanina druge države članice koji stupi u radni odnos u državi domaćinu na razdoblje od osam mjeseci kako bi nakon toga tamo upisao**

sveučilišni studij u istom području djelatnosti i kojeg njegov poslodavac ne bi zaposlio da mu već nije bio odobren upis na sveučilište.

4. **Radnik koji je državljanin druge države članice i koji stupi u radni odnos na razdoblje od osam mjeseci kako bi nakon toga u državi domaćinu upisao sveučilišni studij u istom području djelatnosti i kojeg njegov poslodavac ne bi zaposlio da mu već nije bio odobren upis na sveučilište nema u skladu s člankom 7. stavkom 2. Uredbe br. 1612/68 pravo primiti u svrhu studiranja pomoć koju studenti državljani države domaćina primaju za uzdržavanje.**
5. **Dijete državljanina jedne države članice koje boravi na državnom području druge države članice ne može se pozvati na članak 12. Uredbe br. 1612/68 ako je njegov roditelj, koji više ne boravi u državi domaćinu, posljednji put tamo boravio kao radnik prije rođenja djeteta.**

Objavljeno na raspravi u Luxembourggu 21. lipnja 1988.

[Potpisi]

---

* Jezik postupka: engleski